

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

БІОГРАФІЮ БІОГРАФІКА БІОГРАФІСТИКА

Збірник праць Інституту біографічних досліджень
Електронне наукове видання

Випуск 3

**Сучасна біографіка та біобібліографія:
нові форми і методи дослідницької й інформаційної роботи,
інтеграції та
поширення біографічних знань**

Матеріали XX Біографічних читань, присвячених
пам'яті засновника і першого директора Інституту біографічних досліджень НБУВ
доктора історичних наук, професора
Віталія Сергійовича Чишка (1951–2003)

(Київ, 5 червня 2024 року)

Київ 2024

УДК 016:929(477)(066)

Biography. Біографіка. Біографістика : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. : електронне наукове видання / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; ред. кол.: В. І. Попик (голов. ред.) та ін. – Київ, 2024. – Вип. 3. – 221 с.

Збірник наукових праць та матеріалів Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського присвячений проблемам теорії і методології біографіки, актуальним питанням її досвіду, сучасному стану й перспективним завданням розвитку. У третьому випуску збірника вміщено тези доповідей та повідомлень учасників ХХ Біографічних читань «Сучасна біографіка та біобібліографія: нові форми і методи дослідницької й інформаційної роботи, інтеграції та поширення біографічних знань», які відбулися 5 червня 2024 р. у Києві.

Видання орієнтоване на науковців, які працюють у галузі біографіки, біобібліографії, соціальних комунікацій, розбудови електронних ресурсів біографічної інформації, а також на широке коло осіб, котрі цікавляться вітчизняною історією та культурою.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: В. І. Попик, д-р іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України (головний редактор); Л. І. Буряк, д-р іст. наук, проф. (заступник головного редактора); Н. І. Любовець, канд. іст. наук (заступник головного редактора); О. В. Плющик, канд. філол. наук (секретар редколегії); Г. А. Александрова, д-р філол. наук; О. Є. Бондарева, д-р філол. наук, проф.; Т. В. Добко, д-р наук із соц. комунікацій; С. С. Кіраль, д-р філол. наук, проф.; В. В. Томазов, д-р іст. наук; О. М. Яценко, канд. іст. наук.

Рецензенти:

Антонюк Тетяна Дмитрівна, доктор історичних наук, доцент;

Богданець-Білоskalенко Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор.

Публікується за рішенням Ученої ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Протокол № 11 від 19.11.2024 р.

У разі передруку публікацій посилання на збірник «Biography. Біографіка. Біографістика» обов'язкове.

No part of this publication may be reprinted without reference to the "Biography. Biographica. Biographistica" collection.

© Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2024

Яблонський М. Р. В пам'ять про журналіста й редактора Петра Волиняка: жанр некролога. *Biography. Біографіка. Біографістика* : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. : електронне наукове видання / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; ред. кол.: В. І. Попик (голов. ред.) та ін. Київ, 2024. Вип. 3. С. 109–114.

УДК 070.42(092)(=161.2:71)

Яблонський Максим Романович,

<https://orcid.org/0000-0001-9822-3920>,

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент,

доцент кафедри соціальних комунікацій,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Луцьк, Україна

e-mail: max.yablonsky@gmail.com

В ПАМ'ЯТЬ ПРО ЖУРНАЛІСТА Й РЕДАКТОРА ПЕТРА ВОЛИНЯКА: ЖАНР НЕКРОЛОГА

На матеріалі некрологів, присвячених Петру Волинякові (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)), відтворено специфіку вираження інформаційного аспекту та прояви особистісного виміру. До аналізу залучено тексти, опубліковані в часописах «Українські Вісті» (Новий Ульм) і «Нові Дні» (Торонто).

Ключові слова: історія української еміграційної журналістики, некролог, мемуари, Петро Волиняк, «Українські Вісті» (Новий Ульм), «Нові Дні» (Торонто), УРДП.

Оперативність та інформативність — аксіомні риси журналістського жанру некролога. Традиційно виокремлюють офіційний і аналітичний авторський некрологи [1, с. 172]. Закономірно, що в мемуаристиці некролог є одним із важливих джерел.

Трагічну звістку з Торонто про те, що «29 грудня ц. р. тут у шпиталі <...> помер на 63-му році життя відомий український еміграційний видавець, письменник і журналіст Петро Волиняк», опублікувала на першій сторінці газета «Свобода» [7]. Окрім біографічних відомостей, у некролозі вміщено повідомлення про похорон, який «відбудеться в суботу 3 січня 1970 року — з Торонта на Український Православний Цвинтар у Бавнд Бруку» [7].

Видання, з якими пов'язувало Петра Волиняка десятиліття співпраці, відгукнулися на повідомлення про кончину відомого журналіста й видавця. Тижневик «Українські Вісті» (Новий Ульм), орган УРДП (УРДП — Українська революційно-демократична партія. — *М. Я.*), у перших числах 1970 р. опублікував некролог Крайового Комітету УРДП в Канаді, організації, у якій Петро Волиняк виконував обов'язки секретаря, Першого Заступника Голови УРДП і Генерального Секретаря ЦК УРДП. Використавши семантику псевдоніма, дуже влучно підкреслено громадянську працю та патріотизм Покійного: «Відійшов від нас на вічний спочинок великий ВОЛИНЯК, вірний син УКРАЇНИ, невтомний працівник і БОРЕЦЬ. Жорстока і невблаганна смерть передчасно і зовсім несподівано забрала від нас найдорожчого нашого друга, незвичайно обдарованого і вмілого провідника й учителя, великого приятеля і вихователя наших дітей і молоді» [4]. У високому стилі поваги проступають алюзії до вогненного слова Т. Шевченка. Так у вираженні всезагального смутку в некролозі підкреслюється: «Покійний осиротив нас, свою єдину дочку Наталю і двох братів, а також велику громаду своїх друзів, співробітників, читачів і почитателів — як на еміграції, так і на Україні суших» [4]; тут помітний вплив громадянського послання поета, зверненого до всіх українців («в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє»).

У місячнику «Нові Дні», засновником, видавцем і редактором якого впродовж двох десятиліть був Петро Волиняк, також уміщено некролог Крайового Комітету УРДП в Канаді. Відмінність простежується тільки в морфемному складі («гостинна канадійська земля» в тижневику «Українські Вісті» [4] і «гостинна канадська земля» в журналі [6]).

«Українські Вісті» опублікували некролог за матеріалом радіо «Свобода», яке було надіслано українською мовою для УРСР [5]. В інформаційній довідці про Петра Волиняка підкреслено: «1942 року відновив літературну діяльність, що була перервана ув'язненням у концтаборі НКВД на Біломорсько-Балтійському каналі» [5]. Враховуючи адресата, підкреслюється зв'язок з Україною: «Покійний активно цікавився сучасним становищем в Українській РСР: влаштовував зустрічі й літературні вечори в Торонто для діячів культури з України, що відвідували Канаду» [5].

У цьому ж числі тижневика опубліковано текст Ю. Мовчана «Петро Волиняк не живе...» [3]. Він наводить міркування: «Як пише мені один із близьких його приятелів, журналіст Микола Смирнів, “до болю шкода людини, яка виснажилася і підірвала своє здоров'я протягом останніх 20-ти років, видаючи “Нові дні”, підручники, вічно недосипаючи та вічно борячись з різними труднощами та нестатками”» [3, с. 2]. Органічно вплетено в текст некролога й слова Петра Волиняка зі звернення «До всіх читачів», опублікованого в останньому числі журналу «Нові Дні» за 1969 р., де проступає передчуття смерті.

Ю. Мовчан, розмірковуючи про значення журналістської діяльності Петра Волиняка, не ідеалізує колегу, намагається об'єктивно оцінити його доробок. «Та не зважаючи на все, одного не можна заперечити Петрові Волинякові — його блискучий журналістичний стиль, його непідробна відвертість і щирість вислову про справи чи особи, про які він писав — не кажучи вже, звичайно, про його високий національно-соборницький патріотизм, — підкреслюється в дописі, — Якщо до цього ще додати прекрасну соборну українську літературну мову, неперевершеним знавцем якої був Петро Волиняк, то звідси стане зрозумілим, чому ми кожную його статтю чи навіть замітку прочитували завжди з такою великою насолодою. Прикро, до болю прикро, що тепер ми вже не будемо змоги читати його завжди цікавих і обґрунтованих зауваг на тему нашого еміграційного мовного гуляйшлілля...» [3, с. 10].

Закономірно, що завершення тексту Ю. Мовчана сповнене високої патетики: «Завжди стоячи на сторожі та обороні своєї знедаленої Батьківщини, Ти до останньої хвилини свого життя невтомно боровся за українську правду і тому подібно, як у світі ніщо добре даремно не пропадає, так само і Твоя чверть-столітня титанічна діяльність на культурній ниві української еміграції не була марною!» [3, с. 10].

Часопис «Нові Дні», дітище Петра Волиняка, після смерті якого постала проблема видання журналу, відгукнувся численними пропам'ятними матеріалами. Окрім згаданого некролога Крайового Комітету УРДП в Канаді, у першому числі 1970 р. опубліковано «Прощальне слово від Центрального Комітету УРДП на похороні світлої пам'яті П. К. Волиняка, виголошене Заступником Голови УРДП М. Воскобійником», «Раптовий і великий обвал (Із слова на поминальному обіді — від імені співробітників)» Д. Кислиці, «Помер наш редактор і приятель» О. Коновала, «Пам'яті незабутнього редактора» Б. Олександріва, «Замість прощальної промови над гробом мого друга, виховника й радника сл. п. Петра Волиняка-Чечета» «Бабусі» Лілі, поезію Н. Ріпецького «Замість вінка», світлини з похоронної процесії та інформацію про панахиду по п. бл. Петрові Волинякові в Маямі.

Некролог авторства Юрія Клинового (псевдонім Ю. Стефаніка) побачив світ у альманасі «Північне сяйво» хронологічно віддалено (зауважимо, що попередній випуск видання датувався 1969 р.) [2]. Змістові ознаки тексту (та й авторське визначення) відповідають характеристиці жанру «некролог». Юрій Клиновий подає коротку біографічну довідку Петра Волиняка; цитує з часопису «Новий шлях» промови, виголошені на похороні (31 січня 1970 р.), і статтю Романа Рахманного «Замовкла одна

бойова позиція» (24 січня 1970 р.); згадує останнє пророче звернення редактора часопису «Нові Дні» до своїх читачів.

Маючи значний редакторський досвід, Юрій Клиновий підкреслює масштаби редакційно-видавничої діяльності Петра Волиняка, зокрема зауважує, що видавництво «Нові Дні» — «це було підприємство однієї живої людини, яка часто бувала не тільки редактором місячника та автором багатьох гостро полемічних статей у ньому, але й лінотипістом, технічним редактором, книговодом, поштовим відділом тощо» [2, с. 170].

Наголошуючи на значенні діяльності Петра Волиняка, Юрій Клиновий формує шкід портрета журналіста, редактора й видавця: «Як видавець і редактор місячника “Нові дні”, Петро Волиняк таки справді прославився своєю працьовитістю, знанням радянської дійсності, полемічним талантом і, як на наші умови, величезним темпераментом. Бувши великим патріотом своєї батьківщини, він не вагався воювати за неї всіма доступними засобами, зокрема гострим, як бритва, пером. Правда, він лаявся з багатьма, він був чи не найбагатший українець поза Україною на ворогів, проте темою його полеміки майже завжди були громадські й політичні проблеми нашої дійсності. Хоч він часто помилявся, без сумніву, був вірним слугою своєї батьківщини, одним із найвірніших і найвідданіших на еміграції» [2, с. 171].

Отже, презентовані матеріали відтворюють, окрім традиційних інформаційних складників, вираження особистісного. У некролозі Крайового Комітету УРДП в Канаді це згадка про осиротілу дочку Наталю й двох братів Петра Волиняка. У аналітичних текстах Ю. Мовчана й Юрія Клинового більше уваги приділялося характеристиці його журналістської й редакційно-видавничої діяльності; на цьому тлі органічними є міркування про індивідуальний стиль і значення Петра Волиняка.

1. Журналістика: словник-довідник / авт.-укл. І. М. Михайлин. Київ : Академвидав, 2013. 320 с.

2. Клиновий Ю. Петро Волиняк (1907–1969). Північне сяйво: альманах V / упорядкував Яр Славутич. Едмонтон, 1971. С. 170–171.

3. Мовчан Юл., д-р. Петро Волиняк не живе... *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. Ч. 1–2 (1897–1898). С. 2, 10.

4. П. К. Волиняк (28.9.1907–29.12.1969) [некролог]. *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. Ч. 1–2 (1897–1898). С. 2.

5. Петро Волиняк-Чечет [некролог]. *Українські Вісті*. 1970. 4–11 січ. Ч. 1–2 (1897–1898). С. 2.

6. Петро Кузьмович Волиняк-Чечет [некролог]. *Нові Дні*. 1970. Ч. 1 (240). С. 1.

7. Помер Петро Волиняк — письменник, видавець і редактор «Нових Днів». *Свобода*. 1969. 31 грудня. Ч. 239. С. 1.

UDC 070.42(092)(=161.2:71)

Maksym Yablonskyi,

<https://orcid.org/0000-0001-9822-3920>

PhD in Social Communications, Docent;

Associate Professor;

Department of Social Communications;

Lesia Ukrainka Volyn National University;

Lutsk, Ukraine;

e-mail: max.yablonskyi@gmail.com

**IN MEMORY OF THE JOURNALIST AND EDITOR
PETRO VOLYNIYAK: THE OBITUARY GENRE**

The obituary materials dedicated to Petro Volyniak (pseudonym of Petro Kuzmovych Chechet (1907–1069)) reproduce the specifics of the expression of the informational aspect and the manifestation of the personal dimension. The analysis included texts published in the magazines "Ukrainski Visti" (Neu-Ulm) and "Novi Dni" (Toronto).

Keywords: history of Ukrainian emigration journalism, obituary, memoirs, Petro Volyniak, "Ukrainski Visti" (Neu-Ulm), "Novi Dni" (Toronto), Ukrainian Revolutionary Democratic Party.